

Z filozofie Nemeckej demokratickej republiky

K FORMOVANIU, ROZVÍJANIU A PREHLBOVANIU SOCIALISTICKÉHO VEDOMIA

(Myšlienky k IX. zjazdu SED)

WERNER MÜLLER, Sekcia marxisticko-leninskej filozofie, Univerzita Martina Luthera, Halle

MÜLLER, W.: To the Formation, Advancement and Intensification of Socialist Consciousness *Filozofia* 33, 1978, No 4, p. 383—392

Starting from the new programme of the Unified Socialist Party of Germany, agreed at the 9th congress, the author presents the questions that belong to the circle of problems of the regularities of spiritual life in the advanced socialist society. The questions of forming, developing and intensifying the socialist consciousness are being investigated in connection with the historical process of intensive political, economic, social and spiritual-cultural changes in advanced socialism and on the path of communism. The author has concretized the basic law of forming the socialist consciousness from four aspects.

IX. zjazd SED prijal nový program, v ktorom si strana vytýčila cieľ „v Nemeckej demokratickej republike *naďalej budovať rozvinutú socialistickú spoločnosť a vytvoriť tak základné predpoklady pre postupný prechod ku komunizmu*“.

Objektívna dialektika tohto zákonitého pokroku socializmu zahŕňa práve tak vzťah oboch fáz komunistickej spoločenskej formácie, ako aj jednotlivé oblasti spoločenského života ako integrujúce stránky celkového spoločenského procesu. Nový program strany vytýčil historickú úlohu — dosiahnuť základné znaky rozvinutej socialistickej spoločnosti. Ich konkrétna určenosť sa zakladá na poznaní všeobecne platných zákonitostí pri výstavbe socialistickej spoločnosti. Zásadný význam majú pri tom skúsenosti Komunistickej strany Sovietskeho zväzu ako najskúsenejšej a najosvedčenejšej strany, skúsenosti zhrnuté v dokumentoch XXV. zjazdu.

Objektívna dialektika pokroku socializmu vyžaduje a podporuje dialektický spôsob myslenia uvedomelých aktérov tohto revolučného procesu. Ako subjektívna dialektika je toto dialektické myslenie konkrétne-historicky podstatným momentom formujúceho sa socialistického vedomia nás, ktoré sa identifikuje so základnými myšlienkami socializmu, vie oceniť a ubrániť prednosti a hodnoty socializmu a podľa toho stimuluje aktívne, progresívne konanie a správanie. Zákonite rastú objektívne požiadavky na účinnosť a stabilitu socialistického vedomia pre tvorivé budovanie rozvinutej socialistickej spoločnosti, pre zintenzívnenie výrobných procesov a efektívnosť vo všetkých oblastiach života, pre zostrený ideologický boj s antikomunizmom a v neposlednom rade pre formovanie všestranne rozvinutej socialistickej osobnosti. Potom plne zodpovedá pevným základom marxizmu-leninizmu, proletárskeho internacionalizmu a skúsenostiam našej vlastnej tvorivej revolučnej činnosti chápanie budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti ako „*historický proces prenikavých politických, ekonomických, sociálnych a duchovno-kultúrnych premien*“ . (1, s. 19)

Z toho vyplýva, že úlohy, ktoré vytýčil nový program SED pre nasledujúce obdobie, majú ďalekosiahle dôsledky aj pre formovanie, rozvíjanie a prehĺbovanie socialistického vedomia dospievajúcej generácie a pre všetkých občanov socialistického štátu. Z toho hľadiska sa budeme v ďalšej časti zaoberať niektorými svetonázorovými a metodologickými otázkami, ktoré patria k problémovému okruhu výskumu zákonitosti duchovného života rozvinutej socialistickej spoločnosti.

Zmena materiálneho spoločenského bytia je primárnym a určujúcim základom pre zmenu spoločenského vedomia. Túto základnú pravdu filozofickej teórie o spoločnosti a marxisticko-leninské chápanie dejín potvrdila aj prax výstavby socializmu v NDR. Bilancia úspechov IX. zjazdu SED ukázala, ako v robotníckej triede a u všetkých pracujúcich podstatne vzrástlo povedomie socialistickej štátnosti a internacionálne zmýšľanie, socialistický postoj k práci a s tým nerozlučne spätá zodpovednosť za celok. Je to v rozhodujúcej miere výsledok cieľavedomej, vytrvalej ideologicko-teoretickej, organizátorskej a politicko-ideologickej činnosti strany. Jadrom straníckej práce bolo, je a zostane presviedčanie a mobilizovanie ľudí vo všetkých oblastiach spoločenského života. SED mohla úspešne formovať a rozvíjať socialistické vedomie, lebo teoreticky chápala objektívnu dialektiku spoločenského vývoja a mala organizátorskú silu zameriavať sociálnu aktivitu robotníckej triedy a jej spojencov na riešenie objektívne aktuálnych úloh. Od VIII. zjazdu stála v centre jej riadiacej činnosti jednota hospodárskej a sociálnej politiky, čo vyvolalo tvorivú aktivitu a iniciatívu vo všetkých oblastiach života a spôsobilo pozoruhodné zvýšenie úrovne vedomia nás. Tak sa plánovitou ekonomickou činnosťou, zameranou na realizovanie hlavnej úlohy, dosiahli a prekročili nielen vytýčené ciele sociálnopolitického programu, ale súčasne sa v tomto

búrliivom procese rastu uskutočnili významné zmeny v masovom vedomí, v úrovni vedomia pracovných kolektívov, ako aj v spôsobe myslenia a konania jednotlivých osobností. Je zbytočné osobitne poukazyvať na to, že — predovšetkým následkom relatívnej samostatnosti spoločenského (a individuálneho) vedomia — poznávacie a uvedomovacie procesy, súvisiace s neustálym zlepšovaním pracovných a životných podmienok pracujúceho ľudu, nestratili napriek všetkým pozoruhodným úspechom svoj protirečivý, dlhodobý, komplexný a zložitý charakter. Svetonázorovo prvoradý význam má preto základné marxisticko-leninské poznanie jednoty revolučnej pretvárajúcej činnosti a rozvoja socialistického vedomia ako objektívneho zákonitého procesu. To je základná dialektická súvislosť, ktorú aplikuje revolučná strana robotníckej triedy pri formovaní, rozvíjaní a prehlbovaní socialistického vedomia.

V zmysle tretej tézy o Feuerbachovi spočíva *základný zákon rozvoja socialistického vedomia* v jednote tvoriacej funkcie materiálnych spoločenských vzťahov — ktoré sú v konečnom dôsledku základom praktickej činnosti ľudí v procese vytvárania ich vlastných životných a pracovných podmienok, ako aj súhrnu spoločenských vzťahov — s uvedomele riadenou ideologickou prácou marxisticko-leninskej strany a socialistického štátu. Z tohto špeciálneho aspektu možno tento zákon v určitom zmysle chápať ako presné vyjadrenie, prípadne konkretizáciu „zákonitosti súladu spoločenského vedomia so spoločenským bytím“, ako to formuloval A. K. Uledov. (2, s. 296; 3, s. 143—168)

Dôsledne materialistické východisko pri odhaľovaní zákonitých súvislostí, ktoré tvoria dialektiku spoločenského bytia a spoločenského vedomia, dovoľuje pojmovo vystihnúť tú zákonitosť, ktorá je základom ďalšej výstavby socialistickej spoločnosti ako historického procesu prevratných politických, ekonomických, sociálnych a duchovno-kultúrnych premien a ktorej uvedomele ovládnutie je práve tak podmienkou, ako aj výsledkom rozvíjania a prehlbovania socialistického vedomia v reálnom procese života. Zákonitosť súladu spoločenského vedomia a spoločenského bytia nadobúda konkrétnu podobu v tom, že s postupnou realizáciou nového programu SED vznikajú nové objektívne podmienky pre rozvíjanie a prehlbovanie socialistického vedomia.

Táto dynamika meniacich sa objektívnych podmienok zahŕňa celú spleť vzťahov prenikavých zmien v medzinárodnom pomere síl v prospech socializmu.

K objektívnym medzinárodným podmienkam, ktoré v rastúcej miere určujú, podporujú a špecifickým spôsobom ovplyvňujú formovanie socialistického vedomia, patrí náš nerozborný bratský zväzok so Sovietskym zväzom, pevné zakotvenie našej republiky v spoločenstve socialistických štátov. Toto socialistické spojenectvo úplne nového typu má na rozvoj vedomia v každej jednotlivjej socialistickej krajine ďalekosiahly vplyv, veď sa zakladá na rovnakých sociálno-ekonomických

a politických základoch, na jednotnej marxisticko-leninskej ideológii, na proletárskom internacionalizme.

Konkrétne-historická a všestranná analýza objektívnych (materiálnych a nimi určených) podmienok vedomého (alebo uvedomelého) konania subjektívneho faktora plne zodpovedá metodologickým princípom historického materializmu.

Dôležité metodologické a sociologicko-teoretické výskumy k tomuto zložitému a komplexnému predmetu skúmania urobili sovietski filozofi ako M. T. Jovčuk, G. E. Glezerman, A. K. Uledov a i. Aj z materiálov IV. filozofického kongresu NDR (december 1974) na tému Objektívna zákonitosť a uvedomelé konanie v socialistickej spoločnosti (4) je zrejmé, aká dôležitá je svetonázorová filozofická koncepcia pre skúmanie zákonitostí duchovného života socialistickej spoločnosti. Ale závery XXV. zjazdu KSSZ, IX. zjazdu SED, ako aj zjazdov iných bratských socialistických krajín žiadajú, aby sa aktuálne problémy dialektiky socializmu skúmali konkrétne a aby bolo tesnejšie spojenie medzi propagandou a spoločenskovedným výskumom, aby sa docielili väčšie úspechy pri formovaní komunistického myšlienkového bohatstva.

Z tohto hľadiska sa v ďalšej časti pokúsime vyzdvihnúť niektoré momenty nových *objektívnych podmienok rozvíjania a prehľbovania socialistickeho vedomia*. Vychádzame pritom z viackrát uvedenej charakteristiky ďalšej výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti ako procesu prenikavých zmien v politickej, ekonomickej, sociálnej a duchovno-kultúrnej oblasti, čím sa zároveň vytvárajú základné predpoklady pre postupný prechod ku komunizmu. Keďže v rozsahu tohto článku samozrejme nie je možné zaoberať sa týmito otázkami všestranne a vyčerpávajúco, chceme v skratke poukázať aspoň na niektoré vzťahy, dôležité pre výskum a propagandu.

1. Rozhodujúcou podmienkou pre dosiahnutie socialistickej a komunistickej spoločnosti je dobytie a upevnenie *politickej moci robotníckej triedy*. Robotnícka trieda potrebuje moc, aby spolu so svojimi spojencami dala rozhodujúce výrobné prostriedky do vlastníctva ľudu, aby vytvorila základy socializmu a aby mohla plniť hlavnú úlohu v jednote jej oboch stránok, t. j., aby hospodárska a sociálna politika slúžila pre blaho všetkého ľudu. Zabezpečenie moci robotníkov a roľníkov formou diktatúry proletariátu, ktorá zastupuje záujmy všetkého ľudu Nemeckej demokratickej republiky, je objektívne nevyhnutné k tomu, aby sa uplatnila taká vzdelávacia, hospodárska a kultúrna politika, ktorá vytvorí priaznivé predpoklady aj pre všestranný rozvoj osobnosti. Socialistický štát ako hlavný nástroj pracujúcich vedených robotníckou triedou pri budovaní rozvinutej socialistickej spoločnosti a na ceste ku komunizmu slúži na to, aby ľudia žili v istote, aby mohli byť skutočne šťastní. Sociálna istota, ktorá vzniká a prehľbuje sa s pokrokom socializmu ako skutočne ľudského zriadenia a politika socia-

listického tábora, zameraná na zachovanie mieru, patria nerozlučne k sebe. Zakotviť ich vo vedomí každého jednotlivca ako hodnoty našej socialistickej spoločnosti, ktoré si treba vážiť a chrániť — to je dôležitá stránka politickej výchovy. Ak medzi pracujúcimi čoraz viac vífazi hrdosť na socialistickú vlasť, vedomie, že dosiahnuté úspechy boli a sú možné len v podmienkach diktatúry proletariátu, tak vytrvalou ideologickou prácou možno dosiahnuť, že sa každý jednotlivec zasadí za túto štátnu moc ako vlastenec a internacionalista. Je zrejmé, že rastúca autorita plánu, plánovaných úloh vo všetkých oblastiach života, ako aj striktné dodržiavanie socialistických zákonov má veľkú podporu v politickej orientácii hlavnej úlohy a súčasne prispieva k všestrannému posilneniu socialistickej štátnej moci.

K najdôležitejším, reálnym socializmom potvrdeným poznatkom patrí, že k rozvoju socialistického vedomia výrazne prispel *politický kurz mierového programu XXIV. zjazdu KSSZ*, ktorý slúži základným záujmom robotníckej triedy a všetkého pracujúceho ľudu, ako aj *politický kurz jednoty hospodárskej a sociálnej politiky*.

Rozhodujúcou ideologickou úlohou, ktorá nadobúda čoraz väčší význam v rastúcom ideologickom boji s antikomunizmom, je nezvratne zakotviť vo vedomí každého občana triednu podstatu nášho socialistického spoločenského zriadenia, nášho socialistického štátu. Ideologické pokroky vo vedomí pracujúcich nerozlučne súvisia *so zdokonaľovaním socialistickej demokracie* ako hlavným zameraním ďalšieho rozvoja socialistickej štátnej moci.

Sloboda, demokracia, spravodlivosť, sociálna istota a ďalšie reálne hodnoty socializmu nemajú byť len empirickou skutočnosťou, ale majú byť pevne zakotvené v štátno-občianskom vedomí. Samozrejme, v požadovanej miere sa to podarí len vtedy, keď sa teoreticky i prakticky uplatní celé bohatstvo socialistickej demokracie, keď budú odstránené ideologické prekážky a javy byrokratického a bezcitného správania. Prehĺbenie *socialistického vlastenectva a proletárskeho internacionalizmu* vo vedomí nás je objektívne podmienené silou socialistickej demokracie, jej preniknutím do všetkých oblastí spoločenského života a aby v čoraz väčšom rozsahu podnecovala aktivitu, odbornú znalosť a tvorivú silu ľudí pre spoločnosť.

2. Ďalší rozvoj a zdokonaľovanie *socialistických výrobných vzťahov* ako vzťahov priateľskej spolupráce a vzájomnej pomoci medzi pracujúcimi a medzi pracovnými kolektívami je určujúcim objektívnym základom na to, aby sa jadrom socialistického spôsobu života stala *svedomitá, čestná, spoločensky užitočná práca*. Vo svojom programe vychádza SED z toho, že postupné zvyšovanie životnej úrovne všetkých pracujúcich si vyžaduje vysokú produktivitu socialistickej výroby a stabilný rast hospodárstva. Hospodárska a sociálna politika uskutočňovaná v nerozlučnej jednote sa prítom zakladá na uvedomelom využívaní objektívnych ekonomických zákonov socializmu. Preto plne zodpovedá

našej dôsledne materialistickej základnej pozícii, že je objektívne nevyhnutné značne zvýšiť rozsah a úroveň, efektívnosť a kvalitu výroby a toto uskutočňovať ako jednotne vytýčenú úlohu spoločenskej práce. Z toho súčasne objektívne vyplývajú práve tak nároky na usilovnú a tvorivú prácu, na všetky schopnosti a zodpovednosť každého jednotlivca, ako aj vysoké nároky na účinné realizovanie veľkých socialistických a komunistických ideálov v živote.

Zvládnutie vedecko-technickej revolúcie na základe socialistických mocenských a vlastníckych vzťahov si preto vyžaduje — a to treba zdôrazniť — podporovať a neustále zvyšovať *socialistickú pracovnú morálku*. Vzťah osobnosti k svojej vlastnej práci je nepochybne dôležitým ukazovateľom osobnostných vlastností. Ako jednoznačne ukazuje prax, osobnosti komunistického typu sa formujú najmä v procese socialistickej práce. Keďže spoločenská mienka v pracovnom kolektíve ako výraz a súčasť socialistických výrobných vzťahov má dôležitú úlohu, treba politicko-ideologickú činnosť sústrediť najmä na rozvíjanie výchovnej sily pracovných kolektívov. Ak sa pracujúci aktívne podieľajú na uplatňovaní vedecko-technického pokroku, na zvyšovaní kvality a šetrení materiálom, na plnom využívaní základného fondu a pracovného času, je to svedectvo vysokého socialistického postoja k práci. Socialistická intenzifikácia je nielen rozhodujúcou politicko-ekonomickou úlohou, ktorá vedie cez socialistickú racionalizáciu k zlepšeniu pracovných a životných podmienok a k ďalšiemu uplatňovaniu socialistického charakteru práce, ale vyžaduje si a podporuje formovanie, rozvíjanie a prehĺbovanie socialistického vedomia a správania. Vo výskume a propagandistickej práci si preto osobitnú pozornosť zaslúži *problémový okruh socialistickej intenzifikácie* — chápanej aj ako požiadavka po intenzívnom myslení — a *politicko-ideologická práca*.

K objektívnym podmienkam, na základe ktorých sa môže formovať zodpovednosť za celospoločenské záujmy, duch pospolitosti a uvedomelá pracovná disciplína, patrí bezprostredne spoločenský charakter práce v socializme, ktorý je zabezpečený socialistickým vlastníctvom, štátnym plánovaním a riadením, uvedomelou kooperáciou atď. Mnoho obsahových problémov a konkrétnych požiadaviek na socialistický postoj k práci vzniká, pravda, predovšetkým z toho, že *spojenie práce pre seba samého s prácou pre spoločnosť* si v socializme ešte vyžaduje sprostredkovanie cez rôzne formy osobnej zainteresovanosti. *Mzdová politika stimulujúca výkony* posilňuje vedomie, že len cez prácu pre spoločnosť možno dosiahnuť svoj vlastný blahobyť, podporuje tvorivú iniciatívu robotníkov a všetkých pracujúcich, ako aj také pozitívne morálne vlastnosti, ktoré sú spojené s individuálnym a kolektívnym nasadením schopností a skúseností v práci ako usilovnosť, činorodosť, pracovná disciplína, úsilie o lepší výkon, ochota učiť sa. (5, s. 268) Ako ukazuje prax, nedostatky v uplatňovaní základného socialistického princípu rozdeľovania sú brzdou pri formovaní socialistického postoja k práci. *Princíp*

materiálnej zainteresovanosti bude ešte dlho významnou hnacou silou vývoja, ale len v *jednote s rastúcim vplyvom morálnych stimulov*. Rozhodujúci význam pre komunistickú výchovu mládeže a najmä pre uplatnenie komunistickej pracovnej morálky má preto ďalšie zvýraznenie polytechnického charakteru našej školy, dôsledné realizovanie princípu spojenia vyučovania s výrobnou prácou.

Práca je najdôležitejšou sférou spoločenského života a rozvoja osobnosti. Spolu s uplatňujúcim sa *socialistickým charakterom práce* sú plánovite vytvárané *pracovné podmienky* dôležitým objektívnym faktorom na to, aby sa podporovala radosť z práce, tvorivosť a úsilie pracujúcich dosiahnuť poriadok, bezpečnosť a disciplínu.

3. Na základe socialistického spôsobu výroby sa zásadne zmenila sociálna štruktúra spoločnosti. Pri ďalšom budovaní rozvinutého socializmu a na ceste ku komunizmu sa uskutočnia *prenikavé sociálne zmeny*, ktoré vytvoria súčasne nové objektívne podmienky pre rozvíjanie a prehĺbovanie socialistického vedomia. Vzhľadom na viaceré úrovne a dynamiku sociálnych procesov treba neodkladne skúmať a znázorniť *zákonité dialektické vzťahy medzi duchovným životom spoločnosti a sociálnymi procesmi ako integrujúcim momentom celospoločenského procesu*. Hospodárska a sociálna politika, zakladajúca sa na uvedomelom využívaní objektívnych ekonomických zákonov socializmu, prispieva k ďalšiemu zblížovaniu tried a vrstiev, k odstraňovaniu podstatných rozdielov medzi telesnou a duševnou prácou a k vyrovnávaniu životných podmienok medzi mestom a dedinou. Pre rozvinutú socialistickú spoločnosť je charakteristické, že rastie *úloha robotníckej triedy a jej strany ako vedúcej sily spoločnosti*, že sa neustále upevňuje jej zväzok s triedou družstevných roľníkov, s inteligenciou a ostatnými pracujúcimi.

Ďalší rozvoj robotníckej triedy sa uskutočňuje predovšetkým v boji za zvyšovanie produktivity práce, za realizáciu vedecko-technickej revolúcie, v socialistickom súťažení, v novotárskom hnutí, v aktívnej účasti robotníkov na riadení a plánovaní a na ďalšom zdokonaľovaní socialistickej demokracie. V tejto *sociálnej aktivite* [16] sa čoraz viac rozvíja tvorivosť, kolektivita, túžba po vzdelaní, vedomie spoločenskej zodpovednosti a ďalšie charakterové vlastnosti. Zároveň sa zbierajú také *skúsenosti*, upevňujú *presvedčenia* a vytvárajú také *normy správania*, ktoré zovšeobecňuje vedecká ideológia robotníckej triedy a ktoré sa ako skúsenosti najlepších v politicko-ideologickej práci stávajú spoločným majetkom. Diskusia a závery XXV. zjazdu KSSZ a IX. zjazdu SED dali aj výskumnej práci zásadnú orientáciu a nové impulzy.

Sociálnopolitický program SED smeruje i naďalej k vytvoreniu takých *sociálnych vzťahov*, ktoré sú výrazom *skutočnej rovnoprávnosti, slobody a sociálnej istoty*, ktoré sústavne zlepšujú život pracujúcich a umožňujú im rozvinúť svoje schopnosti a talent, celú osobnosť. Prenikavé sociálne zmeny upevnia v spoločenských vzťahoch *kolektivitu* ako

spôsob myslenia a konania. Súhlasíme plne s V. I. Tolstychom, keď vyzdvihuje práve kolektívnosť a vedomie ako podstatné znaky socialistického spôsobu života. (7, s. 113)

4. V období zachytenom v programe SED sa uskutočnia prenikavé zmeny aj v *duchovno-kultúrnej* oblasti. Sú organicky zahrnuté do celospoločenského procesu riešenia aktuálnych politických, ekonomických a sociálnych úloh. Dialektický vzťah duchovno-kultúrnych záujmov pracujúcich a ich potreby aktívnej sociálnej činnosti vo všetkých oblastiach socialistického života je konečne determinovaný *materiálnymi spoločenskými vzťahmi, ktoré zároveň udeľujú nové črty relatívnej samostatnosti duchovno-kultúrneho života.* (3, s. 159) Uvedomele realizovať túto zákonitosť relatívnej samostatnosti duchovno-kultúrneho života v socializme — to kladie veľké požiadavky na prognózu, plánovanie a riadenie spoločenských informačných, vzdelávacích a výchovných procesov. V predloženej stati chceme poukázať aspoň na dva aspekty:

a) Duchovno-kultúrne procesy majú *dlhodobý charakter*. Ale len tam, kde robotnícka trieda dosiahla politickú moc, kde so základnou prestavbou výrobných vzťahov sa uskutočnil rozsiahly proces revolučných premien, len tam sú vytvorené politické, sociálne a ideologické predpoklady pre všestranný rozvoj osobnosti. Zavedením povinného dvanásťročného vzdelávania (desaťročná stredná škola a dvojročná výuka za kvalifikovaného robotníka, ak žiak nepostupuje na vysokú alebo odbornú školu) má jednotné socialistické školstvo vychovávať a vzdelávať mladých ľudí, ktorí sú vyzbrojení solídnymi vedomosťami a schopnosťami, sú schopní tvorivého myslenia a samostatného konania, ktorých osobné presvedčenie a spôsoby správania sú charakterizované marxisticko-leninským svetonázorom, ktorí cítia, zmýšľajú a konajú ako patrioti svojej socialistickej vlasti a ako proletárski internacionalisti. Zvláštna pozornosť sa venuje komunistickej výchove mládeže, aby bola dôkladne a všestranne pripravená na zvládnutie budúcich úloh.

b) *Objektívne rastie úloha vzdelávania a výchovy*, lebo ďalšie budovanie rozvinutej socialistickej spoločnosti závisí v rozhodujúcej miere od *vedomosti, od tvorivých schopností a uvedomelosti mäs*. Kritériom úspechov v politickej výchove mäs sú konkrétne činy — povedal L. I. Brežnev v Správe o činnosti ÚV KSSZ na XXV. zjazde. „Komunistická ideovosť, to je súhrn vedomostí, presvedčenia a praktickej činnosti.“ (8, s. 75)

Prehľbovanie socialistického vedomia je teda v podstate proces, v ktorom sa socialistické presvedčenie tak silne zakoreňuje v osobnosti, v jej štýle práce a myslenia, v jej spôsobe života, že aj v zložitých situáciách koná z vlastného popudu zodpovedne, iniciatívne a disciplinovane. Táto charakterová črta sa rozvíja predovšetkým v aktívnej spoločnosti na našej socialistickej veci, veď súhrn spoločenských vzťahov pôsobí na rozvoj človeka, jeho vedomia a správania. Cieľom celej poli-

tickovýchovnej práce je, aby do vedomia každého jednotlivca prenikli dosiahnuté úspechy a aby boli vytvárané nové a stále lepšie podmienky. *Prednosti a hodnoty reálneho socializmu* tak majú významné miesto v ďalšom rozvíjaní a prehľbovaní socialistického vedomia.

LITERATÚRA

1. Programm der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands. Abschnitt II., Berlin 1976.
2. ULEDOV, A. K.: Struktura společenského vědomí. Svoboda, Praha 1973.
3. HAHN, E.: Zum Charakter der Gesetzmässigkeiten des geistigen Lebens der Gesellschaft. In: Die Gesetzmässigkeit des sozialen Entwicklung. Ausgewählte Beiträge. Berlin 1975.
4. Objektive Gesetzmässigkeit und bewusstes Handeln in der sozialistischen Gesellschaft. Materialien des IV. Philosophie-Kongresses der DDR, Berlin 12. und 13. Dezember 1974. Berlin 1975.
5. ERDMANN, E. — GOLUB, A. — SCHELLER, W.: Ökonomie und Moral im Sozialismus. Zur Dialektik von materiellen Verhältnissen und Moral bei Aufbau der sozialistischen Gesellschaft. Berlin 1975.
6. AREFJEVA, S. G.: Social'naja aktivnost'. Moskva 1974.
7. TOLSTYCH, V. I.: Obraz žizni. Poňatije. Realnosť. Problemy. Moskva 1975.
8. XXV. zjazd KSSZ. Správa Ústredného výboru KSSZ a ďalšie úlohy strany vo vnútornej a zahraničnej politike. Referát generálneho tajomníka ÚV KSSZ L. I. Brežneva. Bratislava 1976.

К ФОРМИРОВАНИЮ, РАЗВИТИЮ И УГЛУБЛЕНИЮ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ

Вернер Мюллер

Исходя из новой Программы Социалистической единой партии Германии, принятой IX съездом, автор выдвигает вопросы, относящиеся к кругу проблем закономерностей духовной жизни развитого социалистического общества. Он исследует вопросы формирования, развития и углубления социалистического сознания в связи с историческим процессом значительных политических, экономических, социальных и духовно-культурных изменений, происходящих в развитом социалистическом обществе и на пути к коммунизму. Основной закон формирования социалистического сознания автор конкретизирует в четырех аспектах.

ZUR BILDUNG, ENTFALTUNG UND VERTIEFUNG DES SOZIALISTISCHEN BEWUSSTSEINS

Werner Müller

Ausgehend aus dem vom IX. Parteitag angenommenen neuen Programm der SED, formuliert der Verfasser Fragen, die dem Problembereich der Gesetzmässigkeiten des

geistigen Lebens einer entwickelten sozialistischen Gesellschaft angehören. Die Frage der Bildung, Entfaltung und Vertiefung des sozialistischen Bewusstseins untersucht er im Zusammenhang mit dem historischen Prozess durchgreifender politischer, ökonomischer, sozialer und geistig-kultureller Veränderungen im entwickelten Sozialismus auf dem Wege zum Kommunismus. Das Grundgesetz der Bildung eines sozialistischen Bewusstseins konkretisiert der Verfasser von vier Aspekten aus.